Çankırı Karatekin Üniversitesi
Yaran Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi

ANADOLU SOHBET GELENEKLERİ VE YAREN

BİLDİRİLER

Çankırı Karatekin Üniversitesi Yayınları: 10
YAMER (Yaran Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi) Yayınları: **1**

Anadolu Sohbet Gelenekleri ve Yaren - Bildiriler

© Çankırı Karatekin Üniversitesi Yaran Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi

Yayına Hazırlayanlar
İbrahim Akyol
Abdulselam Arvas
Kadir Çayır
M. Emin Soydaş

Kapak Tasarımı
Aytaç Özmutlu
Ersoy Yılmaz

1. Basım (e-kitap)

Çankırı, 2016

ISBN: 978-605-82910-1-0

Çankırı Karatekin Üniversitesi Yaran Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi
18100 Çankırı TÜRKİYE
T: +90 376 213 26 26/2222 F: +90 376 212 81 18
E: yamer@karatekin.edu.tr W: yarankultur.karatekin.edu.tr
Sertifika No: 24818

ANADOLU SOHBET GELENEKLERİ VE YAREN

BİLDİRİLER

YAMER (Yaran Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi)

“ANADOLU SOHBET GELENEKLERİ VE YAREN” SEMPOZYUMU

02-04 Nisan 2016

Çankırı, Türkiye

Çankırı Karatekin Üniversitesi Yaran Kültürü Uygulama ve Araştırma Merkezi (YAMER)

SEMPOZYUM KURULLARI

Düzenleme Kurulu

Yrd.Doç.Dr. Kadir ÇAYIR (YAMER Müdürü)
Doç.Dr. Abdulselam ARVAS
Doç.Dr. M. Emin SOYDAŞ
Doç.Dr. Ersoy YILMAZ
Yrd.Doç.Dr. İbrahim AKYOL
Okt. Asım Çağrı ŞENOL

Bilim Kurulu

Prof. Gülnaz ABDULLAZADE	Bakü Müzik Akademisi/Azerbaycan
Yrd.Doç.Dr. İbrahim AKYOL	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Doç.Dr. Abdulselam ARVAS	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Prof. Dr. Viktor Y. BUTANAYEV	Hakas Devlet Üniversitesi/Rusya
Prof.Dr. M. Hakan CEVHER	Ege Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr. Kadir ÇAYIR	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Prof.Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	Hacettepe Üniversitesi
Doç.Dr. Mirzahan EGAMBERDİYEV	El Farabi Üniversitesi/Kazakistan
Prof.Dr. Metin EKİCİ	Ege Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr. Gökhan EKİM	Ege Üniversitesi
Yrd.Doç.Dr. Hakkı KALAYCI	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Prof. Dr. Sulayman T. KAYIPOV	Manas Araştırmaları Enstitüsü/Çin
Dr. Elsev B. LOPAR	Prizren Üniversitesi/Kosova
Dr. Nina. S. MAYNOGAŞEVA	Hakas Araştırmaları Enstitüsü/Rusya
Dr. Ferruh ÖZDİNÇER	Ege Üniversitesi
Doç.Dr. M. Emin SOYDAŞ	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Süleyman ŞENEL	İstanbul Teknik Üniversitesi
Okt. Asım Çağrı ŞENOL	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Prof. Sabri YENER	Ordu Üniversitesi
Doç.Dr. Ersoy YILMAZ	Çankırı Karatekin Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ **1**

ÖNSÖZ **3**

BİR SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS UNSURU OLARAK KONYA OTURAKLARI VE KONYA BARANALARI **5**

Ayşe AKMAN

SOHBET GELENEĞİNDE "MUHAMMEDİYE"NİN YERİ **23**

İbrahim AKYOL

ÇANKIRI YÂRENLERİNİN SOSYAL HAYATTAKİ YERİ: MECLİS DIŞI ETKİNLİKLER **31**

Ahmet Serdar ARSLAN

YÂRAN'DA "ATEŞ KÜLTÜ" VAR MI? **46**

Abdulselam ARVAS

GELENEKSEL SOHBET TOPLANTILARININ TÜRKİYE'DEKİ YAYILMA SAHASI VE GÜNCEL DURUMU **59**

Sagıp ATLI

KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA YOZLAŞAN MUSİKİMİZ VE ÇANKIRI YÂRAN KÜLTÜRÜNE ETKİLERİ **82**

Kadir ÇAYIR

YARI RESMİ SOHBET GELENEKLERİ BAĞLAMINDA KAHVEHANELER VE MERAKLI GRUPLARI **90**

Özkul ÇOBANOĞLU

OTANTİKLİK EVDE BAŞLAR: GELENEKSEL SOHBET TOPLANTILARINDA MEKÂN TASARIMI VE OTANTİK OLANI ARAMA **97**

Mehmet Emin DEDE

BURSA GEZEK GELENEĞİNDE KÜLTÜREL KİMLİK UNSURLARI **103**

Özlem DOĞUŞ VARLI, Sedat ÇILGIN

BİR RİTÜEL OLARAK BARANALARIN PERFORMANS TEORİ BAĞLAMINDA İNCELENMESİ **110**

Özlem DOĞUŞ VARLI, Mahmut Cemal SARİ

UNESCO- SOKÜM SÖZLEŞMESİ ve GELENEKSEL SOHBET TOPLANTILARI **121**

Metin EKİCİ

ELAZIĞ/HARPUT MÜZİĞİNİN AKTARIMINDA "KÜRSÜ BAŞI" MEŞKLERİNİN ÖNEMİ VE ELEZBER ÖRNEĞİ **128**

Savaş EKİCİ

ÇANKIRI MERKEZ VE KÖYLERDEKİ YÂRAN UYGULAMALARININ KARŞILAŞTIRILMASI **143**

Gökhan EKİM

AHİLİKTEN KAYNAKLANAN BİR GELENEK: KÖY ODALARI VE HANEDAN ODALARI **149**

İsmail ERASLAN

AZERBAYCAN'DA HALK ŞİİRİ MECİSLERİ VE BİR SOHBET GELENEĞİ OLARAK MEYHANA **165**

Mehmet KARAASLAN

KONYA OTURAĞI VE MÜZİK DİNAMİKLERİ **195**

Attila ÖZDEK

DİRMİL YÖRESİ OTURAK ÂLEMLERİNDE GURBET HAVALARININ YERİ VE ÖNEMİ **211**

Veli Cem ÖZDEMİR

YARAN MECLİSLERİNDE MİSAFİR AĞIRLAMA **224**

Orhan ÖZKAN

AHİLİKTEN KAYNAKLANAN KIRŞEHİR SOHBET TOPLANTILARI **227**

Alev ÖZTÜRK MERDİN

AHİLİĞİN GÜNÜMÜZDE YAŞAYAN GELENEKLERİNDEN KIRŞEHİR AHİLER MECLİSİ **244**

Mahmut SEYFELİ

KANUNİ'NİN MECLİSLERİNDE EDEBÎ SOHBETLER **270**

Fatih SONA

16. YÜZYIL TEZKİRELERİNDE ŞAİRLERİN BİR ARAYA GELDİKLERİ SOHBET MEKÂNLARI **279**

İbrahim SONA

ÇANKIRI YAREN SOHBETİNDEKİ MÜZİK UNSURLARININ DEĞİŞİMİNE GENEL BİR BAKIŞ **293**

M. Emin SOYDAŞ

YÂR, YÂRAN, AHİ SÖZCÜKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE BU SÖZCÜKLERE ETİMOLOJİK – SEMANTİK BİR YAKLAŞIM **307**

Asım Çağrı ŞENOL

ÇANKIRI YÂRAN GİYİM KÜLTÜRÜNÜ SÜRDÜREN SON USTA: SÜLEYMAN DOĞAR **314**

H. Ayla ŞENTÜRK PETT, Rukiye KAYA, Nuray AYANOĞLU

YARENLİK VE YAREN KÜLTÜRÜ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME **335**

Tülay UĞUZMAN

ESKİŞEHİR'DE YAŞAYAN KIRIM TATARLARINDA KONAK MECLİSİ **353**

Muhammed Emin YILDIZLI, Mehmet Ali YOLCU

SOHBET VE SÖZLÜ KÜLTÜR MEKÂNI OLARAK BARAK KÖY ODASI **361**

Mehmet YILMAZ

ESKİŞEHİR'DE YAŞAYAN KIRIM TATARLARINDA CIYIN TOPLANTILARI **369**

Mehmet Ali YOLCU

ESKİŞEHİR'DE YAŞAYAN KIRIM TATARLARINDA KONAK MECLİSİ[*]

Muhammed Emin YILDIZLI[**]

Mehmet Ali YOLCU[***]

Öz

Anadolu'nun hemen hemen her bölgesinde çeşitli isimlerle var olan erkek toplantılarının örnekleri Türk Dünyasının çeşitli yerlerinde de görülmektedir. Erkek toplantıları Anadolu'ya göç etmiş en büyük Türk topluluğu olan ve bugün bir diaspora haline gelmiş Kırım Tatar Türkleri arasında da yaşamaktaydı. Belli bir hiyerarşik düzen ve disiplin içerisinde toplanan ve Konak adı verilen meclis, Anadolu'ya yapılan göçlerden sonra Kırım Tatar Türk kültürünün ve milli kimliğinin sürdürülebilirliği açısından büyük bir öneme sahiptir. Konak meclisleri, sürgünler sonrası Türkiye'de yetişen Kırım Tatar Türkleri için dillerinin, kültürlerinin, ekonomik ve sosyal yapılarının korunmasında ve bunlarla ilgili oluşan problemlere çözüm arama noktasında önemli bir rol oynamaktadır. Kırım Tatar Türklerinde aidiyet ve kimlik bilincini güçlendiren bir yapı haline gelen "Konak Meclisi"nin sahadan yapılan derlemeler ışığında mümkün olan bütün yönleriyle incelenmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanması bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır.

Giriş

Kırım Tatar Türkleri, 18. yüzyılın sonlarından 20. yüzyıla kadar toplu bir şekilde göçe maruz bırakılmışlardır. Bu göçler tek bir seferde tek bir coğrafyaya yapılan göçler değil, iki yüzyıl boyunca birçok coğrafyaya yapılan zorunlu göçlerdir. Kırım Tatar Türkleri bu göçlerle birlikte yerleştikleri coğrafyalara dillerini, kültürlerini ve kimliklerini de taşımışlardır. Özellikle 1944 sürgününden sonra anavatana dönüş noktasında tüm umutlarını yitiren Kırım Tatar Türkleri, Emin Bektöre, Müstecip Ülküsal gibi aydınlar aracılığıyla kültürlerinin ve dillerinin devamlılığı için kurslar açarak, dernekler-vakıflar kurarak çeşitli

[*] Bu bildiri, 114K112 numaralı "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Bağlamında Kırım Tatar Geleneksel Halk Kültürünün Tespiti ve İncelenmesi: Eskişehir Örneği" adlı TÜBİTAK-SOBAG 1001 Projesi kapsamında desteklenmiştir.

[**] Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

[***] Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu faaliyetler Kırım Tatar Türk dilinin ve kültürünün belli bir oranda korunmasını sağlamıştır.

Günümüzde Türkiye ve Romanya başta olmak üzere çok sayıda dernek, vakıf ve temsilciliklerle faaliyetlerini sürdüren Kırım Tatar Türkleri, bu organizasyonlar içerisinde kendilerini diaspora olarak adlandırmaktadırlar. Kırım Tatar diasporası, anavatanın imarıyla birlikte kültürel birikimlerini yeni nesillere aktarılmasında aracı rolü oynamakla birlikte zaman zaman Kırım yarımadasına maddi yardımlar da yapmaktadır. Fakat Kırım'ın Rusya tarafından işgalinden sonra bu tür yardımlar yapılamaz hale gelmiştir.

Türkiye'de Eskişehir ve civarında yoğun bir nüfusa sahip olan Kırım Tatar Türkleri, Eskişehir'in kent kimliğine, sosyal-siyasal ve kültürel olarak büyük oranda katkı sunmaktadırlar. Kentleşmenin ve küreselleşmenin etkisiyle birçok kültürel değerinin dönüştüğü görülen bu topluluk, diasporaları aracılığıyla dillerini ve kültürel öğelerini yaşatma gayreti içerisindedirler.

Yüklendikleri işlevler bakımından, modern topluma geçiş sürecinde belli bir düzen ve sistem içerisinde siyasi ve sosyal yapının küçük birer kontrol mekanizması olarak görülen geleneksel sohbet toplantıları, günümüzde Anadolu ve Türk Dünyasının çeşitli yerlerinde varlığını devam ettirmektedir (Dede, 2012: 16). Kırsal yaşamdan kentsel yaşama evrilen günümüz dünyasında, küreselleşmenin etkisiyle geleneksel yaşam tarzları yerini modern hayatın hızlı değişimine bırakmak zorunda kalmıştır. Bu değişim hem Anadolu'da hem de Türk Dünyasının birçok yerinde sohbet toplantılarının işlevlerinin farklılaşmasına, yok olmasına ya da temsil sayısı çok azalan gruplar tarafından icra edilmesine neden olmuştur. Çalışmada incelenecek olan "Konak Meclisi" de Kırım Tatar Türkleri tarafından icra edilen fakat günümüzde uygulaması olmayan geleneksel bir toplantıdır. Çalışmada "Konak Meclisi" Eskişehir ve köylerinden derlenen bilgiler ışında açıklanmaya çalışılarak bu meclisin günümüz şartlarında nasıl şekil değiştirdiğine değinilecektir.

Konak Meclisi Kırım Tatar Türkleri arasında iki farklı türde karşımıza çıkmaktadır. Birinci tür, kış gecelerinde düzenlenen meclis; ikinci tür ise düğünlerde damadın ve arkadaşlarının konuk edildiği "Kiyev Konağı" olarak adlandırılan meclistir. Her iki meclisin de teşkilat yapısı, kuralları ve eğlence şekilleri aynı olmakla birlikte kiyev konağı işlev olarak farklılık göstermektedir.

Konak Meclisi

Konak meclisi, kış günlerinde gençlerin ve yaşlıların bir araya gelip sohbet ettikleri, eğlendikleri, yemekli ve içkili bir meclis olup çeşitli kurallar etrafında belli bir hiyerarşik yapı içerisinde yöneticiler tarafından yönlendirilen geleneksel bir toplantıdır. Konak meclisi her ne kadar genç ve yaşlıların bir araya gelmesiyle yapılsa da isteğe ve izne bağlı olarak daha çok sohbet havasında geçen ve kartların (yaşlılar) bir araya geldiği "kartlar meclisi" (kırcımanlar meclisi) veya eğlenceye dayalı olarak caşların (genç) bir araya geldiği, coşkunun ön planda olduğu "caşlar meclisi" de kurulabilir. Meclis, nasıl ve ne şekilde toplanırsa toplansın yöneticileri, kuralları, teşkilat yapısı ve işleyişi aslına uygun olarak icra edilir (Sel, 2001: 7-8).

Seçimle yöneticiliğe getirilen ağa, meclis genç ve yaşlılardan oluşuyorsa "kart ağası", sadece gençlerden oluşuyorsa "caşlar başı" (caş ağası) şeklinde anılır ve caşlar başı köyün gençleri tarafından seçilir. Köyde gençlerin sosyal hayattaki kontrolünü de sağlayan caşlar başı aynı zamanda kırcımanlarla da devamlı istişare halinde olmak zorundadır. Caşlar başı meclis toplama kararını bile kırcımanlardan almak zorundadır. Meclise katılabilmek için yaş sınırı on beştir. İlk defa meclise katılacak olan kişiler için "süyek çıkarma" adı verilen bir tören de düzenlenmektedir (Sel, 2001: 9). Kart ağası, meclisin yöneticisidir ve meclisin düzeninden kontrolüne, verilecek cezalardan içeriye kimlerin alınıp alınmayacağına kadar bütün karar ve yetki kendisine aittir. Kart ağası sohbet için toplanan meclisi tarafsızlıkla idare etmek zorundadır. Meclisin düzenli bir şekilde hakkaniyet ölçüsünde istişareye dayalı olarak yönetilmesini sağlamak, sohbeti ve eğlenceyi yönlendirmek kart ağasının en büyük görevidir.

Mecliste istişare önemli bir yer tutsa da kart ağasının son kararı her zaman geçerlidir ve meclisin kart ağasına karşı saygısı oldukça önemlidir. Kart ağası ayağa kalktığında tüm meclis ayağa kalkmak zorundadır. Konuklardan herhangi birisi herhangi bir sebepten dışarı çıkmak isterse veya söyleyecek bir sözü varsa "Kart ağası, ong beyi, küregüçi beyleri, kapıcı beyi, karatogay beyi, cümle cemaat!" sözleriyle ayağa kalkarak seslenir. Bu sesleniş üzerine kart ağası, talepte bulunan kişi beylerden birisi ise "ayt beyim", cemaatten birisi ise "aytsın" der. Konuk, isteğini belirttikten sonra kart ağasının vereceği karar doğrultusunda hareket eder. Kart ağası, gerekli araştırmayı yapmadan, usulsüz hareket edeni dinlemeden veya beylerin görüşünü almadan ceza veremez. Fakat ceza verdikten sonra da o cezaya boyun eğmek beylerin ve meclisin uyması gereken bir kuraldır. Cezalar çok çeşitlidir; örneğin

sofraya yiyecek ve içecek getirmek, istenilen herhangi bir şeyi temin etmek, karda yalın ayak yürümek, atlı olarak gelenlerin yaya olarak gitmesi gibi (KK:1; KK:3; KK:5; KK:7; KK:8; KK:11).

Meclis, "tör"e oturan ağanın sağı ve solu olmak üzere ikiye ayrılır. Bu sağ ve sol cemaati yöneten iki bey daha vardır, bunlardan kart ağasının sağ tarafına oturana "ong bey", sol tarafında oturana ise "sol bey" adı verilir ve bu yönleri bu beyler yönetir. Dağıtılan yiyecek ve içeceğin ölçülü ve hakkaniyetli olmasından, kaba ve çirkin davranışları yapanların tespit edilmesinden, mecliste verilecek kararlarda kart ağasının yardımcılığını üstlenmeye kadar, meclis düzeninden "kendi yönlerinde oturan konuklar dâhilinde" sorumlu olan kişilerdir. Mecliste yiyecek ve içecek ikramı önce kart ağasına sonra ong beye ve sol beye yapılır. Beyler, kendi cemaatlerinin hoşnutluğunu da gözetmek zorundadırlar (KK:2; KK:4, KK:8, KK:11).

Kapıyı kontrol eden, içeri girmek isteyenlerin girip giremeyeceğine karar veren ve kart ağası ile meclise kabul edilecekleri istişare eden kişi ise "kapıcı ağası"dır. Kapıcı ağası, kart ağası tarafından bizzat seçilir ve meclise gelenlerin getirdikleri yiyecek ve içecekleri kontrol eder. Kart ağası gelen yiyecek ve içecekleri az bulur ya da beğenmezse gelen konuğu meclise almayabilir ya da konuğa eksikleri söyleyip, onları tamamlayıp tekrar gelmesini söyleyebilir. Meclise eli boş bir şekilde gelmek kesinlikle yasaktır. Eli boş gelen kimse meclise alınmaz (KK:5, KK:9, KK:11).

Küregüçi Bey, sofraların devamlı zenginleşmesini sağlayan ve sofrada misafirlerin yiyip içmesinden sorumlu olan kişidir. Sofra topluluğun ortak malı ve hazinesi olarak görüldüğünden sofraya kart ağası ve küregüçi beylerden başka kimse el uzatamaz (Sel, 2001: 8). Küregüçi bey kendi gözetiminde olan cemaate adaletli olarak yiyecek ve içecekleri dağıtır. Sofrada herhangi bir haksızlık yapılmamasına büyük bir özen gösterilir. Haksız bir paylaştırma yapıldığı tespit edilirse küregüçi bey kart ağası tarafından görevinden alınır ve meclisin seçtiği yeni kişi küregüçi bey olarak geri kalan taksimatı yapar. Haksızlık yapan küregüçi bey ise meclisin vereceği kararla ya meclisten çıkarılır ya da meclise bir horoz getirmesi şartıyla cezalandırılır. Küregüçi beyler cemaatte taşkınlık yapanlara müsaade etmez, taşkınlık yapıp huzur bozanların meclisten çıkarılması veya cezalandırılması hususunda diğer beylerle istişare eder. İstişare sonucunda usul, meclisten atılma ya da horoz getirme cezasıdır (KK:6; KK:8, KK:9; KK:10).

Mecliste, kemane, klarnet, dare, davul ve trompet gibi müzik aletlerinin olduğu bir çalgı takımı bulunmakla birlikte bunların hepsinin olmadığı yerlerde sadece dare ve klarnet de bulunabilir. Müzisyenlerden sorumlu olan kişiye ise "kartogay bey" adı verilir. Kartogay bey, çalınacak parçaların sırasından ve kart ağasının izni doğrultusunda istenen parçaların çalınmasından sorumlu kişidir ve birlikte konukların hoşnutluğunu sağlamakla yükümlüdür (Sel, 2001: 9).

Kiyev Konağı

Düğünlerin üç gün üç gece sürdüğü Kırım Tatarları, düğünün başladığı gün köyün gençlerinden (her haneden bir delikanlı seçmek suretiyle) seçilenleri "kiyev konağı" adı verilen ve düğün evinden ayrı olan bir mekâna davet ederler. Gençler bu mekânda üç gün üç gece boyunca eğlence tertip ederler. Bu eğlencede sadece bekârlar bulunmaktadır, evliler bu meclise giremezler. Bu meclisin en belirgin özelliği "telli şırak" veya "horoz telleme" adı verilen süslenmiş, kızartılmış bir horozun meclise getirilmesidir. Bu meclisin sofrasını, düğün sahibi kendi imkânları doğrultusunda zengin bir şekilde hazırlamak zorundadır, süslenen horoz ise sofranın ortasında yer alır. Meclis, düğünün son gecesine kadar sürmektedir. Damadın gerdek evine girmesiyle birlikte meclis kapanır. Kiyev konağındaki hiyerarşi, işleyiş, yönetici ve kuralların tamamı konak meclisiyle aynıdır. Buradaki amaç, evlilikle birlikte statüsü, sorumlulukları ve toplumun ondan beklentisi değişecek olan damadın kiyev konağında bekâr olarak geçireceği son gecede eğlenmesini ve yalnız kalmamasını sağlamaktır (KK:2; KK:5; KK:11).

Sonuç

Yukarıda tanıtılan meclisin alandan edinilen bilgiler doğrultusunda Kırım Tatar Türkleri tarafından yaklaşık otuz beş yıldır yapılmadığı tespit edilmiştir.

19. yüzyılın ilk yarısından itibaren Anadolu'ya göç etmiş veya ettirilmiş olan Kırım Tatar Türkleri sürgünlerle ve savaşlarla birlikte bir varoluş mücadelesi içerisine girmişlerdir. İlk sürgünlerle birlikte bir zamanlar Osmanlı toprağı olan, şimdilerde Romanya sınırları içerisinde kalan bölgelere yerleştirilen Kırım Tatar Türklerinin büyük bir kısmı, Osmanlı Devletinin güç kaybetmesiyle birlikte yeniden büyük bir göç dalgasıyla Anadolu içlerine kadar gelmişlerdir. Devletin uygun gördüğü

ve Kırım Tatar Türklerinin becerileri ölçüsünde yaşayabilecekleri topraklara iskân ettirilen bu büyük topluluk, devlet tarafından kendilerine hibe edilen arazilerde tarım faaliyetleriyle uğraşmışlardır. İyi bir tarım kültürüne sahip olan topluluğun yaşam alanları, doğal olarak köylerden oluşmaktaydı. Bugün için Eskişehir il sınırları içerisinde toplamda otuz dokuz Kırım Tatar köyü bulunmaktadır. Bu köylerin birçoğunda günümüz itibariyle demografik yapı değişse de köylerde halen Kırım Tatar Türklerinin izlerini görmek mümkündür ve birçok Kırım Tatar Türk'ü halen aktif olarak tarımla uğraşmaktadır.

Kırım Tatar Türklerinin belli sınırlar içerisinde köylere yerleştirilmeleri onların kültürlerinin ve dillerinin belli bir süre korunmasına ve bozulmasının önlenmesine yardımcı olmuştur. Bu süreç içerisinde hem yeni göç ettikleri topraklara uyum sağlayan hem de kendi kimliklerini korumaya çalışan Kırım Tatar Türkleri 1950'li yıllardan sonra köyden kente göçün başlamasıyla birlikte kent yaşamı içerisinde gelişen, değişen hayat şartlarına bağlı olarak birçok kültürel değerinden uzaklaşmak durumunda kalmışlardır. Günümüz itibariyle tüm bir yılı köylerde geçiren Kırım Tatar Türklerinin nüfusu, en kalabalık köylerde bile beş-on haneyi geçmemektedir. Genellikle yaz aylarında tarımla ilgilenen aile büyüklerinin yaşadığı köylerde hasat mevsiminden sonra hemen hemen kimse kalmamaktadır. Bu durum yaşam standartlarının yükselmesi, modernleşme, eğitim seviyesinin artması gibi durumlara neden olsa da Kırım Tatar Türklerinin geleneksel kültürlerinin Eskişehir'in kent kimliği içerisinde erimesine ve fark edilememesine sebep olmaktadır. Bu noktada ayırt edici en büyük özellik, Kırım Tatar Türklerinin yemek kültürünün şehrin kimliğinde belirgin olarak yaşamasıdır. Kırım Tatar Türkçesinin konuşulma durumu ise bahsedilen sebeplere bağlı olarak çoğunlukla 40 yaş üstünde görülmektedir. Genç nesil, Kırım Tatar Türkçesini ya konuşamamaktadır ya da hiçbir şekilde anlayamamaktadır.

Eskişehir içerisinde nüfus yoğunluğuna sahip olan Kırım Tatar Türkleri, dernek faaliyetleri açısından da çok aktiftir. Dernek başkanı ve yöneticileri kendilerini bir diaspora olarak adlandırmakla birlikte dernek Türkiye'deki diğer derneklerle de işbirliği içerisinde anavatanın sosyal-siyasal ve ekonomik durumları için çare aramak noktasında etkindir. Bunların yanında dernek düzenlemiş olduğu dil kursları, halk oyunları, güreş çalışmaları gibi faaliyetlerle de kültürün yeniden gün yüzüne çıkarılmasına ve korunmasına aracı olmaya çalışmaktadır. Dernek, yapmış olduğu çalışmalarla Kırım Tatar Türklerini bir arada

tutmayı ve topluluk arasında sosyal birlikteliği sağlamayı hedeflemektedir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında çalışmanın ana konusuna dönüldüğünde, köy hayatından kent hayatına geçişi yaşayan ve hızlı bir şekilde bu kent hayatı içerisinde değişime uğrayan Kırım Tatar Türkleri, kültürlerinin birçok unsurunu kaybetmiş görünmektedir. Kaybedilen ve günümüzde yaşamayan bu kültürel unsurlardan biri de konak meclisidir. Meclisin var olduğu zamanlarda üstlendiği görevler ve işlevleri günümüz itibariyle kentlileşmiş bir topluluk için bir anlam ifade etmemektedir. Bu durumda asıl dikkat çeken nokta ise Kırım Tatar Türklerinin dernekleşme faaliyetlerinin artmasıyla ortaya çıkan ve her sene muhakkak kış aylarında birkaç kere düzenlenen "çibörek geceleri"dir. Çibörek gecelerinde davetliler yiyip içmek ve eğlenmek için bir araya gelmektedir. Gecede herhangi bir kontrol mekanizması, yönetici veya hiyerarşi yoktur. Dernek vasıtası ile organize edilen gecelerde tek amaç birlikte olmak, yemek, içmek ve eğlenmektir. Kültürel belleğinde birlik ve beraberliğin önemini taşıyan ve bunu bir zamanlar "konak meclisi" adıyla gelenek olarak yaşayan bir topluluğun, benzer geleneği kentleşme sürecinin tamamlanmasından sonra kendi kültürel sınırları içerisinde yeniden canlandırması söz konusudur. Bu bağlamda, "konak meclisi" "çibörek gecesi"ne evrilmiştir, demek mümkündür.

Kaynakça

DEDE, M. E. (2012), *Anadolu Erkek Toplantılarının Halkbilimsel İncelemesi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

SEL, Ü. (2001), "Kiyev Konağı", *Kırım Postası*, 12, s.7-9.

Sözlü Kaynaklar

KK 1. Ahmet AKBAŞ, 1971 doğumlu, ortaokul mezunu, esnaf, Alpu-Fevziye'de yaşıyor.

KK 2. Atilla ÖZEN, 1960 doğumlu, ilkokul mezunu, çoban, Çifteler-Yıldızören'de yaşıyor.

KK 3. Fevzi DOĞRUL, 1950 doğumlu, ilkokul mezunu, serbest meslek, Çifteler-Yıldızören'de yaşıyor.

KK 4. Gürbüz VARLI, 1945 doğumlu, ortaokul mezunu, çiftçi, Mahmudiye-Mesudiye'de yaşıyor.

KK 5. Gürcan AY, 1961 doğumlu, lise mezunu, emekli, Çifteler-Yıldızören'de yaşıyor.

KK 6. İbrahim AKYÜREK, 1962 doğumlu lise mezunu, çiftçi, Mahmudiye-Mesudiye'de yaşıyor.

KK 7. İsmail Şener METİN, 1961 doğumlu, lise mezunu, çiftçi, Çifteler-Yıldızören'de yaşıyor.

KK 8. Levent ÖZDEMİR, 1955 doğumlu, lise mezunu, çiftçi, Alpu-Fevziye'de yaşıyor.

KK 9. Mizekkir ÇALDEMİR, 1954 doğumlu, ilkokul mezunu, emekli, Çifteler-Yıldızören'de yaşıyor.

KK 10. Niyazi YILMAZ, 1941 doğumlu, ilkokul mezunu, muhtar, Sivrihisar-Ortaklar'da yaşıyor.

KK 11. Saadet ÖZDEMİR, 1957 doğumlu, lise mezunu, emekli, Alpu-Fevziye'de yaşıyor.